

1. zh, Fizika M1, BME, gépészmérnök szak, 2018. október 15.

Ezt a feladatlapot nem kell beadni, csak a válaszlapot. Minden kérdésre pontosan egy helyes válasz van. Ennek a feladatlapnak az üres részei használhatók a szükséges részletszámolások elvégzésére. Kék toll, zsebszámológép használható, minden más segédeszköz használata tiltott. Mobiltelefon nem használható, zsebszámológépként sem. A feladatokat önállóan kell megoldani. A hallgatók közti kommunikáció és a nem engedélyezett segédeszközök használata büntetendő.

Minden kérdés esetén a helyes válasz 5 pontot ér. A válaszlapon javítani nem lehet. Rossz, hiányzó, vagy értelmezhetetlen válasz egyaránt 0 pontot ér. Így az elérhető maximális pontszám 100. A zh érvényes, ha az elért pontszám legalább 40, azaz ha a helyes válaszok száma legalább 8.

Néhány számszerű adat, ami szükséges lehet a számításokhoz: Nehézségi gyorsulás: $g \approx 9.81 \text{ m/s}^2$. Fénysebesség: $c \approx 3 \times 10^8 \text{ m/s}$. Elemi töltés: $e \approx 1.6 \times 10^{-19} \text{ C}$. Elektron tömege: $m_e \approx 9.1 \times 10^{-31} \text{ kg}$. Planck-állandó: $h \approx 6.6 \times 10^{-34} \text{ kg m}^2/\text{s}$. Vákuum permittivitása $\varepsilon_0 \approx 8.9 \times 10^{-12} \text{ F/m}$. A hidrogénatom egyetlen elektronjának alapállapotú energiája $E_1 = -1 \text{ rydberg} \approx -13.6 \text{ eV}$. Elektronvolt: $1 \text{ eV} \approx 1.6 \times 10^{-19} \text{ J}$.

1. Három méter magasból elengedünk egy kétkilós testet. Mekkora a becsapódási sebessége?

- (A) kb. 19.6 m/s.
- (B) kb. 3.1 m/s.
- (C) kb. 12.8 m/s.
- +(D) kb. 7.7 m/s.

2. Mennyi a periódusideje a $\lambda = 680 \text{ nm}$ hullámhosszú vörös fénynek?

- (A) 163 milliszekundum (milli = 10^{-3})
- (B) 540 nanoszekundum (nano = 10^{-9})
- (C) 16,9 picoszekundum (pico = 10^{-12})
- +(D) 2,3 femtoszekundum (femto = 10^{-15})

3. Az első Pauli-mátrix $\hat{\sigma}_x = \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 0 \end{pmatrix}$. Melyik vektor az, amelyik +1 sajátértékkel sajátvektora ennek a mátrixnak?

- (A) $\begin{pmatrix} 1 \\ 0 \end{pmatrix}$
- (B) $\begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix}$
- +(C) $\begin{pmatrix} 1 \\ 1 \end{pmatrix}$
- (D) $\begin{pmatrix} 1 \\ -1 \end{pmatrix}$

4. Egydimenzióban mozgó elektron dinamikáját szeretnénk leírni kvantummechanikailag, a spin figyelembevétel nélkül. Ebben az esetben az állapotjelzőként használt ψ hullámfüggvény milyen függvény?

- +(A) $\psi : \mathbb{R} \times \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{C}$
- (B) $\psi : \mathbb{C} \times \mathbb{C} \rightarrow \mathbb{C}$
- (C) $\psi : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$
- (D) $\psi : \mathbb{R} \rightarrow [0, 1]$

5. Egy elektron a hidrogénatom klasszikus Rutherford-modelljének megfelelően körpályán mozog a rögzítettnek tekintett proton körül. Tegyük fel, hogy a mozgás az xy síkban történik, és a pálya sugara $R = 0.3 \text{ \AA}$. Mekkora az elektron gyorsulása?

- (A) kb. $2.8 \times 10^{21} \text{ m/s}^2$
- (B) kb. $2.8 \times 10^{22} \text{ m/s}^2$
- + (C) kb. $2.8 \times 10^{23} \text{ m/s}^2$
- (D) kb. $2.8 \times 10^{24} \text{ m/s}^2$

6. Adott pillanatban egy egydimenzióban mozgó elektron hullámfüggvénye $\psi(x) = N\chi_{[0,L]}(x)$, ahol N egy pozitív szám, és $\chi_{[0,L]}(x)$ az a függvény aminek értéke a $[0, L]$ intervallumon belül 1, minden más pontban pedig 0. Mekkora kell választani N -et, hogy a ψ hullámfüggvény normált legyen?

- (A) $N = 1$.
- (B) $N = 1/L$.
- + (C) $N = 1/\sqrt{L}$.
- (D) $N = \sqrt{2/L}$.

7. Egy héliumatomban (He) két proton, néhány neutron, és két elektron található. Egy egyszeresen pozitívan töltött héliumionban csak egy elektron van. Hány rydberg az alapállapotú energiája ennek az egyetlen elektronnak?

- (A) $-1/4$ rydberg.
- (B) -1 rydberg.
- (C) -2 rydberg.
- + (D) -4 rydberg.

8. Egydimenzióban mozgó elektron pillanatnyi hullámfüggvénye $\psi_1(x) = \frac{i}{\sqrt{a}}\chi_{[0,a]}(x)$, ahol $\chi_{[0,a]}(x)$ az a függvény aminek értéke a $[0, a]$ intervallumon belül 1, egyébként 0. Mi a hely várhatóértéke ebben az állapotban?

- (A) $-a/2$.
- (B) 0.
- + (C) $a/2$.
- (D) a .

9. Hányszorososan degenerált a hidrogénatom $n = 4$ főkvantumszámú nívója, a spin szabadsági fokot is figyelembe véve?

- (A) 2
- (B) 18
- + (C) 32
- (D) 16

10. A réz fajlagos ellenállása $\rho = 16.8 \text{ n}\Omega \text{ m}$. Mekkora egy 10 cm hosszú, 1 mm^2 keresztmetszetű rézdrót ellenállása?

- (A) $1,68 \mu\Omega$.
- + (B) $1,68 \text{ m}\Omega$.
- (C) $16,8 \text{ m}\Omega$.
- (D) $0,168 \Omega$.

11. Tekintsünk két különböző fémeket (1-es és 2-es), melyek közül az elsőnek kétszer akkor a fajlagos vezetőképessége, mint a másodiknak: $\sigma_1/\sigma_2 = 2$. A vezetési elektronok sűrűsége mindkét fémekben ugyanakkora. A Drude-modell alapján állapítsd meg, hogy mekkora a relaxációs idők aránya, $\tau_1/\tau_2 = ?$

- (A) 1/2
- (B) 1
- + (C) 2
- (D) egyik sem

12. Egydimenziós kristályos szerkezetű fém rácsállandója $3 \text{ \AA}$. A kristály minden atomja két vezetési elektront ad. A kvantummechanikai Sommerfeld-modell alapján mekkora ebben a rendszerben a vezetési elektronok Fermi-hullámszáma, $k_F = ?$ Ne felejtse el figyelembe venni az elektronok spin szabadsági fokát.

- (A) kb. $5.2 \frac{1}{\text{nm}}$.
- + (B) kb. $10.4 \frac{1}{\text{nm}}$.
- (C) kb. $52 \frac{1}{\text{nm}}$.
- (D) kb. $104 \frac{1}{\text{nm}}$.

13. Egy fémadarabot homogén izotrop módon összenyomunk, úgy hogy térfogata 3%-kal csökken. Nő vagy csökken az ellenállása az összenyomás hatására? Hány százalékkal? Válaszodat alapozd a geometriai Ohm-törvényre és a Drude-féle vezetőképesség-formulára. Tedd fel, hogy az összenyomásnak nincs hatása a vezetési elektronok számára és a relaxációs időre.

- (A) Kb. 6 %-kal csökken.
- + (B) Kb. 2 %-kal csökken.
- (C) Kb. 3 %-kal nő.
- (D) Kb. 6 %-kal nő.

14. Adott pillanatban egy egydimenzióban mozgó elektron hullámfüggvénye $\psi(x) = \frac{1}{\pi^{1/4}\sqrt{L}} e^{-\frac{x^2}{2L^2}}$. Melyik operátornak sajátfüggvénye ez a hullámfüggvény?

- (A) $\hat{x}$ -nek.
- (B) $\hat{p}$ -nek.
- (C) mindkettőnek.
- + (D) egyiknek sem.

15. Mi az elektromos áram dimenziója egy egydimenziós modellben?

- + (A) A
- (B) $A \cdot m$
- (C) A/m^2
- (D) egyik sem

16. Egydimenzióban mozgó elektron pillanatnyi hullámfüggvénye $\psi(x) = \frac{1}{\pi^{1/4}\sqrt{L}}e^{-\frac{x^2}{2L^2}}e^{ikx}$. Add meg az elektron által vitt részecskeáram-sűrűséget az $x = 0$ pontban! Emlékeztetőül, az részecskeáram-sűrűség kifejezhető például $j(x) = \text{Re} \left[\psi^*(x) \frac{\hat{p}}{m_e} \psi(x) \right]$ alakban.

- (A) $\frac{\hbar k}{\sqrt{\pi L m_e}}$
- (B) $\frac{\hbar k}{m_e}$
- (C) $\frac{\hbar k}{\sqrt{\pi 2 L m_e}}$
- (D) $\frac{\hbar^2 k^2}{2 m_e}$

17. Megfelelő frekvenciájú elektromágneses sugárzással a hidrogénatom alapállapotban levő elektronját fel lehet gerjeszteni az $n = 3$ főkvantumszámú gerjesztett állapotba. Mekkora kell választani ehhez a sugárzás frekvenciáját?

- (A) kb. 3.0×10^{14} Hz
- (B) kb. 4.7×10^{14} Hz
- +(C) kb. 2.9×10^{15} Hz
- (D) kb. 1.8×10^{16} Hz

18. Egy adott típusú elemi fém egyszerű köbös rácsban kristályosodik, azaz az atomok egy kocka-rács rácspontjaiban helyezkednek el. A kristály rácsállandója, azaz a kockák élének hossza, $3 \text{ \AA}$. Minden atom két vezetési elektronnal járul hozzá a vezetéshez. Mekkora a vezetési elektronok töltéssűrűsége ebben az anyagban?

- (A) $3.7 \times 10^{28} \text{ m}^{-3}$
- +(B) $7.4 \times 10^{28} \text{ m}^{-3}$
- (C) $3.0 \times 10^{30} \text{ m}^{-3}$
- (D) $6.7 \times 10^{29} \text{ m}^{-3}$

19. Az egydimenziós Sommerfeld-modellben az elektronok stacionárius állapotait a k hullámszám jellemzi. Mekkora a csoportsebessége a $k = 1 \frac{1}{\text{nm}}$ hullámszámú elektronnak?

- (A) kb. 10^3 m/s
- +(B) kb. 10^5 m/s
- (C) kb. 10^7 m/s
- (D) kb. 10^9 m/s

20. Egy fémekben az elektronok stacionárius állapotainak betöltési valószínűségét a Fermi-Dirac-függvény adja meg. Tekintsük ezt a fémeket zérus hőmérsékleten, és válasszunk ki egy elektronállapotot a Fermi-energia felett. Melyik állítás igaz erre az állapotra?

- +(A) A hőmérséklet növelésével az állapot betöltési valószínűsége nő.
- (B) A hőmérséklet növelésével az állapot betöltési valószínűsége csökken.
- (C) Az állapot betöltési valószínűsége a hőmérséklettől függetlenül mindig 0.
- (D) Az állapot betöltési valószínűsége a hőmérséklettől függetlenül mindig 1.